

Potentiële valkuilen bij
het inventariseren van
(broed)vogels in
Meijendel

Inleiding	3
<i>Een woord vooraf</i>	3
<i>Broedvogel - en wintertellingen</i>	3
<i>Principes</i>	3
<i>Gebruik van foto's als validatie</i>	4
<i>Soorten uit het verleden</i>	4
Valkuilen bij het registreren van waarnemingen in het broedseizoen	4
<i>Het gevaar van onjuiste broedcodes</i>	4
<i>Geldige waarnemingen en het gebruik van broedcode 0</i>	4
<i>De automatisch voorgestelde broedcode kan onjuist zijn</i>	5
<i>Roepende vogels ten onrechte invoeren als alarmerende vogels.</i>	5
<i>Met jongen rondtrekkende vogels ten onrechte code 12 toekennen</i>	5
<i>Het gevaar van dubbeltellingen</i>	6
<i>Het gevaar van dubbeltelling van dezelfde vogel</i>	6
<i>Het gevaar van dubbeltelling door opsplitsing van een paar</i>	6
<i>Het gevaar van dubbeltellingen doordat vogels in duet zingen</i>	7
<i>Het gevaar van overschatting van territoria door het tellen van groepen</i>	7
Valkuilen bij identificatie van soorten	7
<i>Bij waarnemingen in het voorjaar</i>	7
<i>Glanskop en Matkop</i>	7
<i>Koolmees</i>	8
<i>Glanskop en Koolmees</i>	8
<i>Glanskop en Zwarte mees</i>	8
<i>Tuinfluiters en Zwartkop</i>	8
<i>Bonte spechten</i>	8
<i>Nachtzwaluw en Rugstreepad</i>	8
<i>Sprinkhaanzangers</i>	8
<i>Zwarte en Gekraagde roodstaart</i>	9
<i>Bij waarnemingen in herfst - /winterseizoen</i>	9
<i>Bokje en Watersnip</i>	9
<i>Oeverloper en Witgat</i>	9
<i>Kleine plevier en Bontbekplevier</i>	9
<i>Tjiftjaf (juv) en Fitis</i>	9
<i>Glanskop en Koolmees</i>	9
Bewaren van vermeende bijzondere waarnemingen zonder volledige zekerheid	9
Tot besluit	10

Inleiding

Een woord vooraf

Natuurlijk kunnen er vragen opkomen bij het tellen en inventariseren waarop dit document geen pasklaar antwoord geeft. Ook merken beginnende tellers soms dat het inventariseren lastiger is dan gedacht en hebben dan behoefte aan enige ondersteuning. Dit kan ook het geval zijn bij het verwerken van BMP-telresultaten op de website van Sovon, of je dat nu achteraf thuis op de computer doet of in het veld op je mobiel als je met Avimap werkt. Afgezien van de werking van het programma kan het zeker in het begin soms ook lastig zijn de juiste broedcode te bepalen bij je waarneming. Een onjuiste broedcode invullen kan leiden tot een onterecht territorium.

Het is altijd mogelijk - en wenselijk - om in deze situaties een beroep te doen op de expertise binnen het bestuur. Zo nodig roept het bestuur daarbij de hulp in van (andere) ervaren tellers binnen de vogelwerkgroep. Wie dat wil, kan vragen of een ervaren teller een of twee rondes meeloopt voor handige tips en weetjes in het veld. Ook bij de uitwerking kun je om hulp vragen.

Broedvogel - en wintertellingen

Bij de wintertellingen gaat het om het juist determineren en goed tellen van het aantal individuen van de in je kavel aanwezige soorten. Bij het inventariseren van broedvogels gaat het niet alleen om het herkennen van vogels, maar ook om de interpretatie van de waarneming. Is het een waarneming die wijst op een territorium, bijvoorbeeld bij een alarmerende vogel? Dat bepaalt de broedcode die je aan de waarneming moet toekennen bij de registratie ervan en uiteindelijk bepaalt deze interpretatie in het veld mede of er sprake is van een territorium. Daarnaast loop je soms tegen een bijzondere waarnemingen aan. Bij navraag blijkt dan meermaals dat er weliswaar sprake was van een mate van aarzeling maar dat men het bijzondere in de waarneming toch ook niet verloren wilde laten gaan. Soms werkt daarbij nog een al of niet bewuste 'innerlijke drang' om toch vooral niets te missen.

Om die redenen heeft het bestuur van de vogelwerkgroep besloten een aantal min of meer voor de hand liggende valkuilen bij het waarnemen op een rijtje te zetten en kort toe te lichten. Door hier kennis van te nemen kunnen tellers interpretatiefouten bij het BMP voorkomen. Tevens vermijden dat zij (vooral in de beginjaren) tijdens het tellen relatief veel tijd en moeite besteden aan het soms met veel inspanning maar toch vrijwel zinloos pogen soorten te identificeren die bijv. redelijkerwijs niet of nauwelijks in Meijendel (kunnen) voorkomen. Hierbij geven we ook enkele tips over de wijze waarop men bijzondere waarnemingen van het type 'vrijwel onmogelijk' die men toch graag wil delen, kenbaar kan maken zonder dat deze meteen leiden tot 'geclaimde territoria' of tot 'vaststaande' waarnemingen. De voorbeelden zijn niet uitputtend maar samengesteld op basis van eerdere ervaringen.

Principes

Binnen de Vogelwerkgroep Meijendel hanteren we graag strikt de volgende principes:

1. Beter geen bijzondere waarneming doorgeven dan een verkeerde!
2. Alleen voor zeker doorgeven waar je ook absoluut zeker van bent (ook bijvoorbeeld bij geluiden).

Overigens bestaat er een plan van aanpak voor het rapporteren van bijzondere soorten in Meijendel. Dit kun je raadplegen in het ledengedeelte van de website onder 'Bijzondere waarnemingen'. Daar staan ook enkele informatieve overzichten, zoals 'Incidentele en potentiële broedvogels' en 'Potentiële zeldzame doortrekkers en wintergasten'.

Gebruik van foto's als validatie

Goede foto's kunnen gedeeld worden en vormen dus prima hulpmiddelen. Maar in het veld zal het slechts bij uitzondering lukken deze te maken. Sommige websites werken met het valideren van waarnemingen, maar dit is binnen onze werkgroep nog niet goed uitvoerbaar. Zo'n validatie vindt altijd later plaats, waardoor essentiële elementen van de waarneming al in het geheugen weggezaakt kunnen zijn.

Soorten uit het verleden

Het bestuur verwijst je ook graag naar onze website (www.vwg-m.nl) waar je alle ca. 150 soorten vindt waarvan sinds 1984 ten minste eenmaal een territorium in Meijendel is vastgesteld volgens de BMP-criteria. Van al die soorten is veel informatie beschikbaar, er is een overzicht van alle in het verleden vastgestelde territoria en er zijn geluiden te beluisteren. Verder zijn er verwijzingen naar andere websites met nog meer geluiden en nadere informatie.

Wanneer je voor het eerst gaat inventariseren of overstapt naar een ander kavel, is het handig om eerst historische inventarisatieresultaten van het te tellen kavel te raadplegen. Van elk kavel en elk jaar vanaf 1984 (toen het BMP van start ging) zijn de BMP-resultaten op de website op te vragen. Ga daartoe op de website naar 'De werkgroep', vervolgens naar 'Kavels en tellers' en klik op het kavel van je keuze. Er verschijnt dan informatie over dit kavel met onderaan een lijst met jaartallen (en tellers). Als je klikt op een jaartal verschijnt een overzicht van de in dat jaar vastgestelde broedvogelsoorten met per soort het aantal territoria. Bijna alle kavels zijn in het verleden wel meerdere jaren geteld en de oude resultaten laten zien wat je kunt verwachten. Als je dan zelf resultaten krijgt die erg afwijken van die uit het verleden, is er iets raars aan de hand. Als bijvoorbeeld jouw resultaten voor meerdere soorten veel hogere dichtheden te zien geven dan die uit recente jaren en/of als onder jouw resultaten een opmerkelijk hoog aantal zeldzame soorten schuilgaat, dan zouden alarmbellen moeten afgaan. Het meest waarschijnlijke is dan dat je broedcodes niet goed toekent, dus bijvoorbeeld dat je een roepende vogel broedcode 3 (zang in geschikt broedbiotoop) toekent terwijl dat broedcode 1 (aanwezig in geschikt broedbiotoop) zou moeten zijn. Maar sluit ook de mogelijkheid niet uit, dat je te weinig kritisch bent omdat je kennis van vogels en met name van vogelgeluiden kennelijk minder goed is dan je zelf denkt.

Valkuilen bij het registreren van waarnemingen in het broedseizoen

Het gevaar van onjuiste broedcodes

Geldige waarnemingen en het gebruik van broedcode 0

Voor het uitvoeren van het BMP is het niet nodig alle veldwaarnemingen in te voeren in het autoclusterprogramma. Het gaat namelijk alleen om 'geldige waarnemingen'. Zie hiervoor het overzicht 'BMP-interpretatiecriteria vanaf broedseizoen 2017' bij de BMP-handleiding van Sovon. Bij de meeste roofvogels bijvoorbeeld is de aanwezigheid van een (zwijgzaam) individu geen geldige waarneming. Een aanwezige Buizerd (broedcode 1) hoef je dus niet in te voeren, want deze waarneming wordt genegeerd bij het vaststellen van het aantal territoria. Een miauwende Buizerd (broedcode 3) daarentegen is wel een geldige waarneming, evenals een paar Buizerds (broedcode 2). Maar bij bijvoorbeeld de Boomvalk (broedcode 1) is een aanwezig individu weer wel een geldige waarneming die het autoclusterprogramma gebruikt bij het vaststellen van een territorium.

Nu kun je natuurlijk besluiten alle veldwaarnemingen in te voeren in het vertrouwen dat het autoclusterprogramma alle bruikbare, geldige waarnemingen eruit pikt en de ongeldige waarnemingen negeert. Hierbij zitten wel wat addertjes onder het gras. Enkele daarvan zullen verderop ter sprake komen. Hier willen we laten zien wat er fout kan gaan als je standaard elke aanwezige vogel invoert met broedcode 1. Veronderstel bijvoorbeeld dat je een duinkavel

inventariseert ver weg van enige bebouwing en dat je daar een mannetje Huismus ziet. Als dit gebeurt tussen de datumgrenzen voor deze soort (10 maart–20 juni) en je de waarneming invoert onder broedcode 1, dan maakt het autoclusterprogramma er aan het eind van het broedseizoen een territorium van. Broedcode 1 impliceert namelijk dat de waarneming van de desbetreffende vogel gedaan is in geschikt broedbiotoop. Bij de waarneming van een aanwezig mannetje Huismus tussen de datumgrenzen in de stad is het logisch te concluderen dat deze daar ergens wel zal broeden, maar in het open duin ligt dat minder voor de hand. Als je nu de waarneming van een mannetje Huismus in het open duin invoert onder broedcode 0 (overige waarnemingen buiten het broedbiotoop), dan neemt het autoclusterprogramma deze waarneming niet mee bij het vaststellen van de territoria en gaat het dus goed. De meeste waarnemingen die je in het voorjaar in je kavel doet, zijn natuurlijk wel van vogels in geschikt broedbiotoop, maar het is niettemin belangrijk in het achterhoofd te houden dat dit niet altijd het geval is. En het autoclusterprogramma kan niet zelfstandig vaststellen voor welke soorten je kavel geschikt broedbiotoop vormt en voor welke niet.

De automatisch voorgestelde broedcode kan onjuist zijn

Een van de meest op de loer liggende fouten bij het invoeren van telresultaten in het 'autocluster'-programma van Sovon is het over het hoofd zien van aanpassingen in de door het programma automatisch voorgestelde broedcode. Aan elke waarneming die wordt ingevoerd kent het autoclusterprogramma een standaardbroedcode toe. Bij de meeste zangvogels is dat broedcode 3 (zang/balts) en bij de meeste eendensoorten broedcode 2 (paar). Bij elke soort is vermoedelijk gekozen voor de broedcode die het vaakst van toepassing is op de veldwaarnemingen in het kader van het BMP. Het gemak dient de vogelaar. Maar het gevaar is dat een teller bij de invoer van een waarneming met een lagere broedcode vergeet de automatisch voorgestelde broedcode aan te passen. En dan gaat het programma dus rekenen met de te hoge code bij de ingevoerde stip. Dit kan uiteindelijk leiden tot een overschatting van het aantal territoria.

Een bekend voorbeeld is de Tapuit. Deze soort is als broedvogel uit Meijndel verdwenen, maar doet het gebied nog wel aan tijdens de trek. Als je een waarneming van een verblijvende, niet zingende Tapuit binnen de datumgrenzen (15 april–31 juli) invoert zonder de automatisch voorgestelde broedcode aan te passen wordt dit standaard broedcode 3 (zang). Uiteindelijk kan dit (bij minstens twee waarnemingen binnen de datumgrenzen met minstens tien dagen ertussen) ten onrechte resulteren in een territorium. Je dient dus de automatisch voorgestelde broedcode (in dit geval code 3) te veranderen in broedcode 1 (tenzij je natuurlijk echt een zingende Tapuit hebt waargenomen, maar dit is al jaren niet meer voorgekomen in Meijndel).

Juist op dit punt is dus grote waakzaamheid geboden. Het gemak voor degene die waarnemingen invoert, moet niet leiden tot een onjuist beeld van de vogeldichtheid.

Roepende vogels ten onrechte invoeren als alarmerende vogels.

Veel vogels 'alarmeren' al snel als de mens in de buurt is (denk o.a. maar aan Merels), ook als ze niet broeden of niet in de buurt van het eventuele nest zijn. Hoewel dit meer lijkt dan alleen aanwezigheid, is hierop bijna altijd toch slechts broedcode 1 van toepassing. Bijvoorbeeld aan een 'kiek' roepende Grote bonte specht dient broedcode 1 te worden toegekend. Het type alarm dat in de tellerhandleiding bedoeld wordt met 'alarmeren' en de 'hoge' broedcode 7 draagt, is namelijk van een andere orde. Hier gaat het om angstkreten of alarmeren dat wijst op de aanwezigheid van een nest of jongen, dus om pogingen van de vogel om met veel misbaar het gevaar weg te krijgen en om de eventuele jongen in dekking te houden.

Met jongen rondtrekkende vogels ten onrechte code 12 toekennen

Veronderstel dat je een paar Koolmezen ziet met naar het schijnt pas uitgevlogen jongen die nog onder de hoede van de oudervogels zijn. De neiging is dan deze waarneming broedcode 12 toe te

kennen (pas uitgevlogen jongen). Niet doen! Het autoclusterprogramma gaat er dan namelijk van uit dat de familie zich nog zo ongeveer op de plaats van het nest bevindt. Dat hoeft echter helemaal niet het geval te zijn. Het is heel goed mogelijk dat de Koolmezen al ver verwijderd zijn van het nest van waaruit de jongen zijn uitgevlogen. Misschien gaat het wel om een broedgeval uit een naburig of zelfs verder weg gelegen kavel. Het is het overwegen waard deze waarneming helemaal te negeren. Als je hem toch wil invoeren, kun je dat het beste doen met broedcode 0 en met de opmerking erbij dat het om een paar met jongen ging. Dat is beter dan deze waarneming in te voeren met broedcode 2 (paar) met de opmerking erbij dat ze in gezelschap waren van jongen. Vóór 30 juni is een paar Koolmezen namelijk een geldige waarneming binnen de datumgrenzen en genoeg voor het vaststellen van een territorium.

Het gevaar van dubbeltellingen

Het gevaar van dubbeltelling van dezelfde vogel

Vaak gaan beginnende tellers ervan uit dat een zingende vogel zich weinig verplaatst. Ten onrechte. Zingende vogels zijn vaak bezig met het afbakenen van hun territorium en veranderen daarom regelmatig van zangplek. De ervaring leert dat sommige soorten, zoals de Braamsluiper, zich heel snel verplaatsen door hun territorium en steeds kort op verschillende plekken zitten te zingen. Het is ook hierom dat Sovon de nadruk legt op het belang van uitsluitende waarnemingen. Als je bijvoorbeeld ergens een Braamsluiper hoort zingen en even daarna weer eentje 100 meter verder, let er dan op of je die eerste Braamsluiper ook nog hoort. Als dat niet zo is, kun je er maar het beste van uitgaan dat de eerste vogel zich 100 meter heeft verplaatst. Braamsluipeers kunnen namelijk vrij grote territoria hebben (fusieafstand 300 meter). De Koekoek is ook een soort waarbij een dubbeltelling gemakkelijk wordt gemaakt. Bovendien heeft een Koekoekmanneling een territorium dat zich over aardig wat kavels kan uitstrekken. Noteer daarom alleen tijdens een bezoek meer dan één zingende Koekoek in je kavel als je daadwerkelijk meerdere Koekoeken tegelijk hebt gehoord en als je er bovendien zeker van bent dat ze zich alle op dat moment in je kavel bevonden. Bedenk daarbij tevens dat de zang van de Koekoek erg ver draagt en de vogel vaak verder weg zit dan je denkt als je hem niet ziet en alleen maar hoort.

Ook is het goed je te realiseren dat de route die je door het kavel loopt soms dubbeltellingen in de hand werkt. De route slingert zich door het kavel en sommige plekken benader je eerst van de ene kant en een tijdje later van de andere kant. Dan kan het zijn dat je van de ene kant bijvoorbeeld een Nachtegaal hoort en deze op je kaart noteert en dat je even later van de andere kant een Nachtegaal hoort en deze, zeg, 50 meter verder op je kaart noteert zonder je te realiseren dat het om dezelfde vogel kan gaan. Het autoclusterprogramma waarschuwt je hier niet voor. Het gaat ervan uit dat elke vogel die je invoert met 100% zekerheid een andere is dan de rest die je hebt ingevoerd.

Het gevaar van dubbeltelling door opsplitsing van een paar

Bij een aantal soorten staat alleen het vaststellen van de aanwezigheid van een volwassen vogel al garant voor een geldige waarneming die wijst op een territorium. Bijvoorbeeld bij de Gaai. Veronderstel bijvoorbeeld dat je twee Gaaien waarneemt op enige afstand van elkaar. Als je deze beide apart van elkaar invoert als 'volwassen individu in broedbiotoop' (broedcode 1), dan gaat het autoclusterprogramma ervan uit dat ze niets met elkaar te maken hebben en kan het uiteindelijk uitmonden in twee territoria. Terwijl het net zo goed een paar zou kunnen zijn. Je kunt daarom beter het zekere (1 territorium) voor het onzekere (2 territoria) nemen en de waarnemingen invoeren als 1 paar. Dit is ook van toepassing op onder andere de Meerkoet en een aantal eendensoorten zoals de Krakeend.

Het gevaar van dubbeltellingen doordat vogels in duet zingen

Bij sommige soorten kunnen beide geslachten vocaal zijn tijdens de balts, zoals bij de Dodaars. Als je van twee Dodaarzen vlak bij elkaar om beurten de baltsroep hoort, ga er dan maar vanuit dat het een paar betreft. Hetzelfde geldt bijvoorbeeld ook voor de Waterral. Overigens kun je dit soort wetenswaardigheden lezen door in de invoerlijst van het autoclusterprogramma te klikken op de naam van de desbetreffende soort. Dan verschijnt een apart blad met allerlei gegevens over de aangeklikte soort, waaronder inventarisatierichtlijnen die specifiek op die soort betrekking hebben.

Het gevaar van overschatting van territoria door het tellen van groepen

Behalve bij kolonievogels lijkt het raadzaam om de waarneming van een grotere groep vogels in het kader van het BMP maar te negeren (of, als je per se alle waarneming wilt invoeren, dat dan te doen met broedcode 0). Vroeger, toen elke teller handmatig soortkaarten maakte, kon je daarop een groep vogels intekenen om deze uiteindelijk, bij het overzien van alle waarnemingen uit het hele broedseizoen, eventueel niet mee te nemen. Je besliste dan bijvoorbeeld dat het een groep overzomeraars geweest was (zoals bij sommige eendensoorten) of een groep bestaande uit paren die onmogelijk alle in het kavel gebroed konden hebben (zoals een groep Staartmezen begin maart die wellicht nog niet uiteengevallen was na het samen optrekken gedurende de winter). Maar voor het autoclusterprogramma bestaan er, behalve bij kolonievogels, geen groepen en daarom zal het invoeren van groepen, opgesplitst in paren en individuen, in de meeste gevallen leiden tot een overschatting van het aantal territoria. Zeker in een gebied als Meijendel dat is opgedeeld in veel aan elkaar grenzende kavels die bijna alle geïnventariseerd worden. Groepen watervogels bijvoorbeeld verplaatsen zich bij verstoring gemakkelijk naar een ander kavel en kunnen daar dan ook meegeteld worden.

Valkuilen bij identificatie van soorten

Correcte determinatie is belangrijker naarmate de geïdentificeerde soort zeldzamer is! Natuurlijk willen we dat de resultaten van onze tellingen zoveel mogelijk 'wetenschappelijk verantwoord' zijn. Maar als er door verkeerde determinatie een enkel keertje een extra territorium wordt berekend voor een soort die al vele territoria kent, levert dat natuurlijk een minder opvallende - en procentueel minder grote - afwijking op in het totaalbeeld dan bij een zeldzame soort. Het zal ons beeld van het terrein niet 'omgooien'. Toch willen we van een algemene vogelsoort ook zeker niet systematisch een teveel aan territoria berekenen en dat kan gemakkelijk gebeuren als tellers de veldgegevens bij zo'n soort overwaarderen.

Bij waarnemingen in het voorjaar

Glanskop en Matkop

Aan dit onderwerp is zelfs in meer dan één ledenvergadering aandacht besteed. Zie bijvoorbeeld ook het artikel 'Inventarisatieperikelen rondom de Matkop in Meijendel' in nummer 55 (april 2010) van het tijdschrift Holland's Duinen. Dit artikel staat tevens op onze website. Het kan via de soortpagina's van beide soorten worden gevonden (in het tweede katern, onder de grafiek). Deze twee soorten zijn zeer moeilijk uit elkaar te houden, ook wat geluid betreft (waarbij elk van beide soorten ook nog eens allerlei verschillende geluidjes produceren). In het algemeen kan gerust worden gesteld dat de Matkop al geruime tijd niet meer in de duinen voorkomt. Dus wie een vogel als deze slechts vluchtig waarneemt, doet er goed aan deze als Glanskop te noteren. Jaren geleden (vóór 2000) was de Matkop een vaste broedvogel van Meijendel. Maar wie er nu een meent op te merken, wordt verzocht deze in aanwezigheid van iemand die het onderscheid erg goed kent, nogmaals op te zoeken en zo de waarneming te valideren.

Koolmees

Laat allerlei geluiden en geluidjes horen. Slechts een deel daarvan is echte zang. Bovendien zijn de vogels beweeglijk en druk en verplaatsen ze zich snel. In het vroege voorjaar kunnen ze dominant en overvloedig aanwezig lijken. En wie dan alle geluid als zang aanmerkt en afzonderlijk telt, overtelt ze snel en aanzienlijk. Vooral dan is dus voorzichtigheid geboden om alleen tot reële territoria te komen; anders kan de territoriateller veel te hoog oplopen.

Glanskop en Koolmees

In het vroege voorjaar komt het nogal eens voor dat de Koolmees met aanzienlijke precisie het meest bekende geluid van de Glanskop ('pi-chèèè') nabootst. Bij het waarnemen van dit geluid in de maanden februari/maart is het zaak altijd even te pogen de bron ervan op te zoeken, zodat zekerheid gewaarborgd is. De dichtheid aan Glanskoppen is immers veel lager dan die aan Koolmezen en het gevaar een Koolmees onterecht als Glanskop te noteren is dan reëel. Overigens kan deze verwarring ook in het herfst-/winterseizoen voorkomen. Ken, net als bij de Koolmees, alleen zingende Glanskoppen broedcode 3 toe en roepende Glanskoppen ('pi-chèèèè') code 1. Als alle roepende Glanskoppen broedcode 3 toegekend krijgen, resulteert dit vermoedelijk in een forse overschatting van het aantal territoria.

Glanskop en Zwarte mees

De Glanskop laat ook verschillende typen roep- en zanggeluiden horen. De meest gehoorde zang is een tot zeven keer herhaalde 'chip'-roep, vooral in het vroege voorjaar. Een iets zagende variant hiervan lijkt erg op de zang van de Zwarte mees. Wees hierop bedacht, want de Zwarte mees is als broedvogel buitengewoon zeldzaam in Meijendel

Tuinfluiter en Zwartkop

Deze soorten zijn soms moeilijk aan de hand van hun gezang van elkaar te onderscheiden. Kenmerkend voor de Zwartkop zijn de heldere fluittonen aan het eind van iedere zangstrofe. Zulke fluittonen ontbreken in het gezang van de Tuinfluiter. Ga voor het beluisteren van de zang van beide soorten naar de soortpagina van [Tuinfluiter](#) of [Zwartkop](#) op onze website.

Bonte spechten

In Meijendel komen aan bonte spechten eigenlijk alleen de Grote en de Kleine bonte specht voor. Indien wordt getwijfeld aan een andere bontespechtensoort is er vrijwel altijd sprake van een wat ongebruikelijk kleed van bijv. een Grote bonte, bijv. dat van een pas uitgevlogen juveniel. Op onze website zijn ook de roffels van de verschillende spechtensoorten naast elkaar te beluisteren. Ga daarvoor bijv. naar de soortpagina van de [Grote bonte specht](#).

Nachtzwaluw en Rugstreepad

Voor het onderscheid tussen deze nachttactieve dieren moeten we het in het algemeen hebben van het gehoor, en dan is het moeilijk. Van beide soorten staan de geluiden, inclusief een beschrijving van de verschillen ertussen, op onze website (op de soortpagina van de [Nachtzwaluw](#)). Maar er zijn nóg enkele belangrijke gegevens: de Nachtzwaluw is hoogst zeldzaam in de duinen (geworden) terwijl de Rugstreepad zeer algemeen genoemd kan worden. De conclusie zal duidelijk zijn: een hoge mate van voorzichtigheid is geboden en neem bij twijfel een expert mee op een (nacht)bezoekronde.

Sprinkhaanzangers

Behalve de hiervoor genoemde 'ratelaars' brengt ook dit geslacht vogels een ratelende zang ten gehore. De Sprinkhaanzanger wordt jaarlijks broedend vastgesteld, en ook de Snor heeft een enkele keer in Meijendel gebroed. De Krekelzanger is geen broedvogel van Meijendel. Het is dus van belang dat ook de ratels van deze zangvogels worden herkend. Daarbij dient dan als leidraad dat de kans dat het om een Snor gaat heel klein is. Verder leven beide soorten in een verschillend biotoop, de [Snor](#)

houdt van riet, de Sprinkhaanzanger niet. Lees verder op de soortpagina van deze zangvogels. Daar kan ook de zang van elk worden vergeleken.

Zwarte en Gekraagde roodstaart

De gekraagde roodstaart is een algemene broedvogel van Meijndel, maar een territorium van de Zwarte roodstaart is hier zeer uitzonderlijk. Zo'n territorium bevindt zich dan altijd in een kavel aan de rand van Meijndel nabij bebouwing waarin daadwerkelijk gebroed wordt.

Bij waarnemingen in herfst - /winterseizoen

Bokje en Watersnip

In het herfst-/winterseizoen kunnen in het gehele duingebied - verspreid en soms in groepjes (tot zelfs meer dan 20 individuen is voorgekomen op plaatsen waar gefoerageerd wordt) - Watersnippen aangetroffen worden, ook op zeer open plaatsen in droog duingebied en jaarlijks nogal eens op grofweg dezelfde plek. Een Watersnip vliegt bij benadering al snel (op een afstand van 10 tot 15 meter) roepend (een hees, raspnd rëtsj) op en verdwijnt in snelle zigzagvlucht meestal ver en hoog.

Bokjes komen heel zelden voor, zijn veel kleiner dan Watersnippen (de grootte is als die van een Spreeuw) en laten zich niet horen. Een Bokje vliegt pas bijna onder de voeten van de teller zwiingend op en valt na een korte, rechte vlucht snel weer in. Een Bokje kan gemakkelijk worden verward met een zwijgzame Watersnip, want ook de Watersnip lijkt vrij klein bij opvliegen. Noteer een Bokje daarom alleen als zodanig bij volledige zekerheid. Onthoud bij gerede twijfel de plek en nodig een van onze meer specialistische tellers uit om binnen niet al te lange tijd naar dezelfde omgeving (mee) te gaan om bevestiging te zoeken.

Oeverloper en Witgat

Deze beide soorten worden geregeld, en soms op meerdere plaatsen, in de duinen aangetroffen; de Oeverloper vooral in de maanden september en oktober (later uiterst sporadisch) en de Witgat in het gehele seizoen. Bij twijfel aan een late Oeverloper (na oktober) wordt u verzocht bijzondere aandacht te besteden aan de determinatie.

Kleine plevier en Bontbekplevier

De Kleine plevier wordt nogal eens verward met de Bontbekplevier, maar die heeft een oranje snavelbasis, oranje poten en mist de gele oogring van de Kleine Plevier. Zij kunnen beide voorkomen, dus scherp kijken is bij deze soorten altijd geboden. Zie voor nadere informatie ook de soortpagina van de Kleine plevier op onze website.

Tjiftjaf (juv) en Fitis

In september zijn de Fissen meestal reeds geruime tijd vertrokken. Een enkele keer wordt een vertraagde achterblijver gesignaleerd. Wie de roepjes van de Fitis en de juveniele Tjiftjaf niet goed uit elkaar kan houden, zit er bij het noteren van een Tjiftjaf zelden naast. Maar wie denkt met een Fitis van doen te hebben, wordt verzocht extra aandacht aan het determineren te besteden.

Glanskop en Koolmees

Hier gelden dezelfde regels als bij het broedseizoen.

Bewaren van vermeende bijzondere waarnemingen zonder volledige zekerheid

Moeten onzekere waarnemingen geheel vergeten worden? Zeker niet! Bij het invoeren van een nieuwe telronde in elk SOVON-systeem voorzien in een vak 'Opmerkingen'. Hierin kan iedere

bijzondere waarneming waarover onvoldoende zekerheid bestaat, worden ingevoerd, desgewenst met korte toelichting en beschrijving. Deze opmerkingen hebben geen invloed op de uiteindelijke resultaten, maar ze zijn - zelfs na jaren - wél opnieuw te raadplegen en bieden dus (bijv. bij herhaling van het type waarneming) een extra aanwijzing en zeker houvast.

Tot besluit

In het voorgaande zijn enkele voorbeelden weergegeven van onjuistheden die gemakkelijk kunnen leiden tot een onwettelijk vogelbeeld binnen het terrein van Meijndel dat we juist zo graag zo zorgvuldig willen monitoren. De genoemde voorbeelden zijn ontleend aan eerdere ervaringen. Mogelijk doemen er in de loop der tijd echter nog meer valkuilen op.

Daarom is besloten tot het verspreiden van dit document in de vorm van een groeidocument. Als er zich nieuwe valkuilen lijken voor te doen, wordt u vriendelijk en tevens dringend verzocht deze door te geven aan het bestuur van de vogelwerkgroep. Dan kunnen ook die nieuwe voorbeelden toegevoegd worden 'ter lering ende vermaak' van nieuwe én ervaren tellers.

Het motto bij dit alles: een gewaarschuwde teller telt voor twee!